

Universal Declaration of Human Rights

ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

Myig kin: xao su byu: agin akhin” qo” hau” nhao” khye’

လော်ဝေါ် (ကချင်)

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

(ပြည်ထောင်စု)

ပြည်ထောင်စု

Universal Declaration of Human Rights

ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

Myig kin: xao su byu: agin akhin" qo" hau" nhao" khye'

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

လော်ဝေါ(ကချင်)

ပုံနှိပ်မှုတ်တမ်း

ပထမအကြိမ်
၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ
လော်ဝေါ (ကချင်)
အုပ်စု - ၂၅၀၀

Universal Declaration of Human Rights
တစ်နိုင်ငံလုံးကွယ်လွန်သွားသော
"All rights reserved" ဟု ရေးသားထားသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊
တိုင်းရင်းသားစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဦးစီးဌာနနှင့်
တိုင်းရင်းသားစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအသင်းတို့မှ
ပူးပေါင်းဘာသာပြန်ဆို၍
မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ
အခမဲ့ ထုတ်ဝေသည်။

(ဒီမိုကရေစီ)

စကားချီး

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုချမှတ်၍ ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ကြေညာစာတမ်း၏ စာသားအပြည့်အစုံကို နောက်စာမျက်နှာများတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ သမိုင်းဝင် လုပ်ဆောင်ချက်ကို ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးအား ဤကြေညာစာတမ်း၏ စာသားကို အများပြည်သူတို့ သိရှိစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် နယ်မြေများ၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို ခွဲခြားမှု မပြုဘဲ၊ အဓိကအားဖြင့် ကျောင်းများနှင့် အခြားပညာပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြေညာစာတမ်းကို ဖြန့်ချိဝေငှစေရန်၊ မြင်သာအောင် ပြသထားစေရန်၊ ဖတ်ကြားစေရန်နှင့် အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းဖော်ပြစေရန် ပန်ကြားခဲ့သည်။

သို့ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလျက် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိလိုက်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်

Bang" se"

10 Dec, 1948 bana re mang: din" zhang: mo, Nyang qham phaung mo" mae myid kin: xao su: agin akhing" khyao: zhao re jao dang yu mung: kyo' qhu" hau" ke' ru ngaid:. Jao dang khyao: zhao: ru re thao: myo, nho jham mae jab byang" sho' tung" qhu" to" ru ngaid:. Ai: ru: mhomyi: vao bin: zai: so: thao re mang: din" zhang: mo, Nyang phung: wa yao" mo, thau: mo, vao alhab' re jao dang khyao: zhao mae bo: dao: jin jham re mang: byu qe qo" ba: se" nae" tau zai: so: nae" we' mang: din" qe, (m) jo, qo khao: ngo" mae" mang: din" si: a zhao" makho' lo: za:, yhau: gyin" jung jham we' gaje: juyi byid: mo, thau:(phung:) qe mae jao dang khyao: zhao re gae byid: nae", bao bao myao sho' qhu" to: nae", nghe' kyo: zai we' lase" re sho' sho' qhu" nae" tau pyang: ke' ru ngaid:.

Ai: mathao: yang: myain mang: byumyu" agin akhin" mo, thau: wa myid kin: xao su: agin akhin" jao dang khyao: zhao khye' re English myain" mae" myain myain" (mug sug') khyo phaung' mung: mae" dakai" Lhaovo myain" khyo" dao: phaung' mung: pyo: ke' ru ngaid:.

ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း

နိဒါန်း

လူသားအားလုံး၏ မွေးရာပါ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်းတူညီမျှရှိပြီး ဖယ်ရှားထုတ်ပယ်၍ မရသောအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဤကမ္ဘာပေါ်တွင် လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုတို့အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

လူ့အခွင့်အရေးကို အလေးမထား မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်းသည် လူသားတို့၏ အကောင်းအဆိုး အကြောင်းအကျိုး ဆင်ခြင်နိုင်စွမ်းကို ဖျက်ဆီးသည့် ရိုင်းစိုင်းရက်စက်သော အပြုအမူများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သက်ဝင်ယုံကြည်ခွင့်၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းနှင့် ချို့တဲ့ခြင်းမှ လွတ်ကင်းခွင့်တို့ကို ရရှိခံစားရမည့် လူ့ဘောင်လောကတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာရေးကို သာမန်လူသားအားလုံး၏ အမြင့်မားဆုံးသော မျှော်မှန်းချက်အဖြစ် ကြေညာပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

အာဏာသုံး၍ တရားလက်လွတ် အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုတို့ကို လူသည် နောက်ဆုံးနည်းလမ်းအနေဖြင့် ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်သည့် အခြေအနေသို့ မရောက်ရှိစေရေးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို ဥပဒေစိုးမိုးမှုဖြင့် ကာကွယ်ပေးရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

နိုင်ငံချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံမှုဖွံ့ဖြိုးရေးကို မြှင့်တင်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

**Myig kin: xao su byu: agin akhin" qo" hau" nhao" khye'
Dao: phung"**

Byu xao su nho: khau: mae" bobo: lo: nga: lho"
khyo we' magai: kho' thug' ra" daqi" dago" boe" jo; khyao
agin akhin" jham re khae: yu byid' ru wa ce: myid kin: dao
mae" loe, beim khyo , dang maing: khyo we' yaug yo: khyo
qhid' mae" aqao: apain: qao: tae ngaid: mathao: yang.

Byu: agin akhin" re phug' mate' maphug' makhyaid'
kaid' ru wa xao su: byu nho: gai: ru magai: ru akhyo qo"
myid: tau" qu" bun re phyo' qeim" ra" magai makhyang" ve,
lho re boe" thug' nho yang:, loe, beim taung" jhau so" ru ,
loe, loe, beim beim lam khug: khyo , gyuag ning" ru we'
majab byang" khyo mae" loe, beim: khyo re qo" khae: yu:
ra" myid kin: xao su mo, thau: bo: thug' li" nae" tau byu
yaug khao: ngo" nho: myhao: thao" myid nghae" khyo ngaid:
ru re hau" kyo" ru ngaid:.

Kheim: so' re magai: khyo" zug: gam nae" we' zag
zo" khyo" jham re byu wa lo" thao" akhyo khyo" mung: to:
lhain: nae" ayaug: khyo majoe" nae" tau byu: agin akhin" re
tarha" zug: gam: khyo" go kham" byid: nae" tau maboe"
magai ca" qo: ra" mathao: yang.

Mang: din" yao: cao: jhid' kao taung" we' mung:
zam" khug khyo qi" qhang lhug ma khyo re azhao" myhao
zai maboe" magai ca" qo: mathao: yang.

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပြည်သူ့အပေါင်းတို့သည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တန်ဖိုး၊ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး တန်းတူအခွင့်အရေးရှိမှုတို့ကို ၎င်းတို့ သက်ဝင် ယုံကြည်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်၌ ထပ်မံအတည်ပြုခဲ့ပြီး၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လွတ်လပ်မှုတွင် လူမှုရေးတိုးတက်ရေးနှင့် လူ့ဘဝအဆင့်အတန်း တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးတို့ကို မြှင့်တင်ရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချပြီး ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်း၍ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးက ပိုမိုမြှင့်တင် လေးစားလိုက်နာ ကျင့်သုံးကြစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်မည်ဟု ကတိပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

အဆိုပါ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အတူတကွ နားလည်မှုရှိခြင်းသည် ဤကတိကဝတ်ကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်စေရေးအတွက် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

Mang: din'' zhang: mo, Nyang phung: mo, vao mang: din'' byu qe wa qao: tae byu agin akhin'', byu: myo , nho nga: lao: we' gau jho , yaug gai we' myi: qe: daqi'' dago'' agin akhin'' qe qo'' nae'' tau yao: bam lam khug ein: ru mang: din'' zhang: mo, Nyang dao: thang''mae dam: jao dang yu: ke' mung:, je: galin: gago: loe, beim tau'' byu na azhao'' qi'' qhang nae'' tau we' byu na azhao'' qi'' qhang gai lo'' khyo jham re zhao'' to' nae'' tau nhag' lam: myug: baug: khyo'' to: va'' ru ngaid mung:

Mang: din'' zhang: mo, Nyang phung: mo, vao mang: din'' jham wa mang: din'' zhang: mo, Nyang phung: we' zam'' khug zo'' byu: agin akhin'' we' qao: tae loe, beim khyo jham re myid gye, dagye: geim'' wa je: zhao'' to' phug' myao'' ru we' zai: so: cao'' pyang'' nae'' qhid' mae'' zai: so: nae'' ein: dao: thang'' byid: to: va'' ru mung:

Ai: byu: agin akhin'' we' loe, beim khyo jham re daga'' ba: gyo: se'' ru wa ce: dao: so: dao: thang'' re lam: maug boe'' thug' li'' nae'' tau qhid' mae'' yhau: gyin'' thao'' ru ngaid: mung yang:

လူတိုင်း၊ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက ဤကြေညာစာတမ်းကို အစဉ်
 နှလုံးသွင်းလျက် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးတွင် အဆိုပါအခွင့်အရေးများနှင့်
 လွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားကြစေရန် သင်ကြားခြင်း၊ အသိပညာ
 ပေးခြင်းဖြင့် အားထုတ်ကြစေရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ
 အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ထိုနိုင်ငံတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအောက်ရှိ
 နယ်ပယ်အတွင်းမှ တိုင်းသူပြည်သားများက အဆိုပါအခွင့်အရေးနှင့်
 လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျယ်ပြန့်ထိရောက်စွာ အသိအမှတ်ပြုလိုက်နာ
 ကျင့်သုံးစေရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်တို့တွင်
 အဆင့်ဆင့် တိုးတက်သော အစီအမံများဖြင့် အားထုတ်ကြစေရန်
 အတွက်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်လျက်၊ နိုင်ငံခပ်သိမ်း၊ လူခပ်သိမ်း
 တို့ အောင်မြင်မှုရရှိရန် ဆောင်ရွက်ကြရမည့် အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော
 စံတစ်ရပ်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ဤကမ္ဘာလူ့
 အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းကို ယခုထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည်။

အပိုဒ် ၁

လူသားအားလုံးသည် လွတ်လပ်သူများအဖြစ် မွေးဖွားလာကြပြီး
 ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အခွင့်အရေးများ တန်းတူရည်တူရှိကြသည်။ လူတို့၌
 ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် အမှားအမှန်ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်သော အသိဉာဏ်
 ရှိကြ၍၊ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ညီရင်းအစ်ကို စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဆက်ဆံ
 ကျင့်သုံးသင့်သည်။

Byu khao: ngo", phung: khao: ngo" wa ce: hau"
 kyo" khyao re nhag' myid mae ke' ci mung: myid gye, da gye:
 geim" mae ce: agin akhin" jham we' loe, beim: khyo jham re
 ba: phug' te' nae" qhid' mae" mho" shid' nae", juyi byid' ra"
 khyo" qam: ke' thaug' hao: nae" tau , mang: din" zhain: mo,
 Nyang phung: mo, vao mang: din" qe we' ai: mang: din" nho:
 tarha" pyang" akhang" qham phaung akhug mae" mang: byu
 jham wa ai: agin akhin" we' loe, beim: khyo jham re galin:
 gago: jhaug' zaug sho' khae: yu mung: cao" pyang" zai: so:
 nae" qhid' mae" mang: hkug we' mang: din" alhab' azhao"
 khyo azhao" zhao" qi" qhang: ra" tau" yaung khyo jham we'
 ba: thaug' hao: nae" tau" da mung:, mang: din" alhab', byu
 khao: ngo" wa aung myaug khyo qo" nae" tau zai: so: ca"
 gu: alhab' we' tin" ra" tu" ka" khyo dalam: khyo" mang:
 din" mo, zhain: qham phaung mo" khyo" wa ce: myid kin:
 byu: agin akhin" hau" nhao" dao: re ana" hau" nhao" pyo:
 ke' ra".

Abang: (1)

Byu alhab' wa loe, beim mo, ngaid: khyo" khau
 myhung: lo: bam mung: myo, nho nga: lho" we' agin akhin"
 daqi" dago" jo, mo, ngaid:. Byu: nho: ba: myid: qu" khyo we'
 jo shaid' re qo" ba: kho' khau" ra" nyaing juyi bo mo, ngaid
 mung:, dayaug we' dayaug sang: tin: mao: nhaung: ru" nhag'
 myid we' zam" khug zai: so: nae" tau

အပိုဒ် ၂

လူတိုင်းသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြား အယူအဆ၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် လူမှုအဆင့်အတန်းနှင့်ဆိုင်သော ဇာစ်မြစ်၊ ပစ္စည်းဥစ္စာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဇာတိဂုဏ်နှင့် အခြားအဆင့်အတန်း စသည့် ခွဲခြားမှုမျိုး မရှိစေဘဲ ဤကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြပါရှိ သည့် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် အားလုံးကို ခံစားခွင့် ရှိသည်။ ထို့ပြင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက် နေထိုင်ရာ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နယ်မြေ ဒေသသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေဖြစ်စေ၊ ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ မရရှိသောနယ်မြေဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာ အာဏာ တစ်စုံတစ်ရာ ကန့်သတ်မှု ရှိသည့်နယ်မြေဖြစ်စေ ယင်း၏ နိုင်ငံရေး၊ စီရင်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်း တစ်ခုခု ကို အခြေပြု၍ ခွဲခြားမှု မပြုလုပ်ရ။

အပိုဒ် ၃

လူတိုင်းတွင် အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်လုံခြုံမှု ရခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၄

မည်သူ့ကိုမျှ ကျေးကျွန်အဖြစ် သို့မဟုတ် ကျေးကျွန်ကဲ့သို့ မပြုရ။ ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် ကျွန်အရောင်းအဝယ်ပြုခြင်းပုံစံ အားလုံးကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ရမည်။

အပိုဒ် ၅

မည်သူ့ကိုမျှ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ် သော၊ လူမဆန်သော၊ လူသိက္ခာ ညှိုးနွမ်းစေသော ပြုမူဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မပြုရ။

Abang: (2)

Yaug khao: ngo" wa byu myu", xug' vo:, yaug gai ,
 myi: qe:, myain" dao:, lalam lakhug , mang: din" si: (m) gaje:
 khae: yu: khyo , mang: byu (m) byu na byu ye, we' tin" qao:
 pain , jo, nho" qam: o:, byumyu" kheim: so' we' gaje: azhao"
 jho" kho' ru majo, nhao lo: za: ce: hau" nhao" khyao mae
 qhu" to" ra" agin akhin" we' loe, beim khyo alhab' re gai:
 qo" ru ngaid:. Ai: tho' mae byu dayaug: nho: na qao: mang:
 din" (m) loe, beim: khyo" zug: gam: jo, qo mae" ngaid: qe
 re:, yham sang: loe, beim: kheim: so' we' maqo" zug: gam: jo,
 qo mae" ngaid qe re: yao: bam: nho: mang: din" si:, gai: qo"
 phyo' phyd' khyo (m) mang: din" khao: ngo" azhao" dalam:
 lam: khyo" pao yang: kho' khoe: khyo magari: kaid' nae".

A bang: (3)

Byu khao: ngo" wa kao dau khyo , loe, beim khyo
 we' byu nho: zug: gam: khyo re: gai: qo" ru.

A bang: (4)

Khag' re re: jeim khyo" (m) jeim re" khyo: magari:
 kaid' nae". Jeim kaid' ru we' jeim ru: vai aung" khyo" zai:
 so" khyo alhab' re tam" kyo" ca: nae".

A bang: (5)

Khag' re re: pyang" yhin" ru (m) zag zo: aung zo" ru
 , a ve, made; ru , nga: phyo' ru jham re zai: so" ru (m) dae
 byid: ru jham magari: kaid'

အပိုဒ် ၆

လူတိုင်းသည် ဥပဒေအရာ၌ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ်ဖြင့် နေရာတိုင်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ခံယူပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၇

လူအားလုံးတို့သည် ဥပဒေအရာ၌ တန်းတူရည်တူရှိကြပြီး ဥပဒေ၏ တန်းတူ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မည်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမျှ မရှိစေဘဲ ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤကြေညာစာတမ်းကို ဖောက်ဖျက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှလည်းကောင်း၊ ထိုသို့ ခွဲခြားဆက်ဆံရန် လှုံ့ဆော်ခြင်းမှလည်းကောင်း တူညီသော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၈

လူတိုင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရ ၎င်းအား ခံစားခွင့် ပြုထားသည့် မူလအခွင့်အရေးများကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း ခံရလျှင် ထိုသူသည် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံတော်ခုံရုံးများ၏ ထိရောက်သော ကုစားပေးမှုကို ရပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၉

မည်သူမျှ မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ မတရားချုပ်နှောင်ခြင်း သို့မဟုတ် မတရား ပြည်နှင်ခြင်း မခံစေရ။

အပိုဒ် ၁၀

လူတိုင်းသည် ၎င်း၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိမှုများကို အဆုံးအဖြတ်ခံရာတွင်လည်းကောင်း၊ ၎င်းအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ စွပ်စွဲချက်ကို အဆုံးအဖြတ်ခံရာတွင်လည်းကောင်း လွတ်လပ်၍ ဘက်လိုက်မှုမရှိသော တရားရုံးတစ်ရပ်က အများပြည်သူရှေ့မှောက်တွင် တရားမျှတစွာ ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းကို တန်းတူရည်တူအပြည့်အဝ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

A bang: (6)

Byu khao: ngo" wa tarha" si: mae byu dayaug
khyo" jo, qo khao: ngo" mae aso: zhaug' ru gai: qo" ca"

A bang: (7)

Byu alhab' wa tarha" si: mae daqi" dago" ngaid
mung: tarha" nho: daqi" dago" taung" gug; gam qu" caung:
khyo re dau nyang daga" gai: qo" ru. Ce: hau" nhao" khyao
re lhoe" mung: zhao" kho' zam" khug: ru mae" re:, ai: khyo:
zhao" kho' nae" tau ta" mho" shid' ru mae" re: zug: gam qu"
caung khyo gai: qo" ru.

A bang: (8)

Byu khao: ngo" wa phag' so" qao: tae tarha" khyo"
gai: qo" khyo re akhang" byid' to" qae: tae agin akhin" jham
re lhoe" qhug' kham lao" ai: yang wa jao dang a phyd' qo"
byid' ra" mang: din" tarha" jao: khyo" mung: vin tan" ra"
nhag' tang" pho ya: byid: khyo gai: qo" ca"

A bang: (9)

Khag' re: madang main" khyo" taung" ru , madang
main" khyo" myhag' ru (m) madang main" khyo" mang:
din" mae" khe' thug' ru magari: jo, nae"

A bang: (10)

Byu khao: ngo" wa yham sang: nho: agin akhin" we'
qo vin jo; ru jham re jao dang khae: yu: au: re:, yao" nho:
qobo khyo" qobo zhaug' akhyo jham mae" jao dang yu: au:
loe, beim mung: bo: made; ra" tarha" jao: dalam: khyo"
mung: mang: volo byu: qhid' kheim: mae daqi" dago" jho"
sho' kyo" akhyo re daqi" dago" za: lam: maug' gai: qo" ca".

အပိုဒ် ၁၁

(၁) ပြစ်မှုတစ်ရပ်ဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသော လူတိုင်းသည် စွပ်စွဲခံရသည့် ပြစ်မှုအတွက် ခုခံချေပရန် လိုအပ်သည့် အာမခံချက်ရှိသော၊ အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်၌ စစ်ဆေးသောတရားရုံးက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားနာစစ်ဆေးပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု ထင်ရှားစီရင်မှု မခံရမချင်း အပြစ်မဲ့သူဟူ၍ မှတ်ယူခြင်း ခံထိုက်သည့် အခွင့်အရေး ရှိသည်။

(၂) ပြစ်မှုကျူးလွန်သည့်အချိန်တွင် ပြည်တွင်းဥပဒေအရဖြစ်စေ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအရဖြစ်စေ ပြုလုပ်မှု သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှု တစ်ရပ်သည် ပြစ်မှု မမြောက်ပါက ထိုပြုလုပ်မှု သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှုအတွက် မည်သူမျှ အပြစ်မရှိစေရ။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သည့် အချိန်ကာလတွင် ထိုက်သင့်စေနိုင်သော ပြစ်ဒဏ်ထက် ပိုမိုကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်ကို ထိုက်သင့်စေခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၁၂

မည်သူမျှ မိမိ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်၊ မိသားစု၊ နေအိမ် သို့မဟုတ် စာပေးစာယူကိစ္စရပ်များတွင် မတရားဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားမှုအား ပုတ်ခတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း မခံရစေရ။ လူတိုင်းသည် ထိုသို့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပုတ်ခတ်ခြင်းတို့မှ ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၃

(၁) လူတိုင်းတွင် နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ လွတ်လပ်စွာ သွားလာရွှေ့ပြောင်းခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။

A bang: (11)

A) Qobo dalam: lam: yang yug: zhaug' qhug' kham yang khao: ngo'' wa yug: zhaug' qhug' kham ra'' qobo qhid' mae'' dam: nyhang'' thug' sho' nae'' tau ca'' qo: pa kham: kham'' khyo , mang: volo byu: qhid' kheim: mae myid: ca: tarha'' jao: mae'' tarha'' we' dakhyo: bin: ca: qu'' va'' mung: qobo lhoe'' ein: jao dang maqo'' yu: au: re wa shao gyang''(qobo maqo'') ein: khae: yu nae'' tau main: qi'' agin akhin'' jo; ru.

B) Qobo kaid' lhoe'' ayo, mae mang: din'' khug mae'' tarha'' khyo'' qere:, myid kin: dalam'' geim'' we' tin'' tarha'' khyo'' ngaid qere: zauri: so'' ra'' (m) makaid' ra'' lo, mau'' dalam: lam: wa qobo qi'' mangaid: re wa ai: zauri: so'' ru (m) makaid' ru qhid' mae'' khag' mae re: qobo magari: jo; ru , qobo lhoe'' ra'' ayo, adau khug mae wa main: qi'' ra'' qobo dae tho' je: qi'' la'' qobo dae re magari: byid: magari: kaid' nae''.

A bang: (12)

Yang khao: ngo'' yham sang: nho: loe, beim khyo , ma'' ho', yham (m) mug sug byid: yu akhyo jham mae ma ang: khyo'' bo: lau: shug: ru , yham sang: nho: gai lho'' khyo we' mang qi: khyo jham re ta'' phoi: ru jham re maboe'' lo sho' yang khao: ngo'' ai: khyo: bo: lau: shug: ru (m) ta'' phyad' ru jham mae'' tarha'' khyo'' gai: qo'' gug: gam khyo qo'' nae''

A bang: (13)

A) Yang nge, mae mang: din'' nho: jo, qo khao: ngo'' khyo loe, beim taung'' za: gai: zaug: byaung'' nae'' we' gai: qo'' na: khyo jo;

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏ နိုင်ငံအပါအဝင် မည်သည့်နိုင်ငံမှမဆို ထွက်ခွာပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိ၏ နိုင်ငံသို့ ပြန်လာပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၄

(၁) လူတိုင်းသည် ဖိစီးနှိပ်စက်မှုမှ လွတ်ကင်းရန် အခြားနိုင်ငံများ၌ ခိုလှုံခွင့်ကို တောင်းခံပိုင်ခွင့်နှင့် ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) နိုင်ငံရေးနှင့် မပတ်သက်သည့် ပြစ်မှုများ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂ ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အခြေခံမူများကို ဆန့်ကျင်သော ပြုလုပ်မှုများ အပေါ် အကြောင်းပြု၍ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရား စွဲဆိုမှုများတွင် အထက်ပါအခွင့်အရေးကို ကိုးကားအသုံးပြုခွင့် မရှိ စေရ။

အပိုဒ် ၁၅

(၁) လူတိုင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူခွင့်ရှိသည်။

(၂) မည်သူမျှ မိမိ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို မတရားရုပ်သိမ်းခြင်း မခံရ စေရ။ မိမိ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို လည်း ငြင်းပယ်ခြင်း မခံရစေရ။

အပိုဒ် ၁၆

(၁) အရွယ်ရောက်ပြီးသော ယောက်ျားနှင့် မိန်းမတို့တွင် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာကို အကြောင်းပြု၍ ကန့်သတ်ချက် တစ်စုံတစ်ရာ မရှိစေဘဲ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ပိုင်ခွင့် နှင့် မိသားစု ထူထောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် လက်ထပ်ရာ တွင်လည်းကောင်း၊ အကြင်လင်မယားအဖြစ် ပေါင်းသင်းနေစဉ်တွင် လည်းကောင်း၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲသည့်အခါတွင်လည်းကောင်း တန်းတူ ရည်တူ အခွင့်အရေးများ ရခွင့်ရှိသည်။

B) Yaug nge, mae yham sang: mang: din" mae" re mang: din" khao: ngo" mae" re: zaug byaung: nae" we' yham sang: mang: din" khyo dam: gai: tug' phao: lo" khyo jo;

A bang: (14)

A) Yaug khao: ngo" wa pyang" yhin" zag zo: mae" loe, beim nae" tau su gaje: mang: din" mae zaug byaung: na nae" tau gai: mho' fao" khyo we' gai: qo" ra" akhyo jo;

B) Mang: din" si: we' matin" ra" qobo jham (m) mang: din" zhang: nho: tau" da we' re: qao: tae khyao: jham we' re: madau: ra" zauri: so: khyo adao mae akhyo: khyo" pao mung: agai boe" do; thug' lo: tarha" lao" akhyo jham mae tho' mae" agin akhin" re pao ngha mung: yhung: nae" akhyo: magari: kaid' nae"

A bang: (15)

A) Yaug nge, wa mang: din" dalam: nho: mang: din" byu boe" nae" tau akhang" jo;

B) Yaug nge, wa yham sang: nho: mang: byu boe" khyo re madang main" khyo" qab: phyid' pye' byid' ru magari: qhug' nae". Yham sang: nho: mang: byu boe" khyo re re: tha" lhai" nae" agin akhin" re ha: ngag: pye' byid' ru magari: jo, nae"

A bang: (16)

A) Kao qae: va" yaug gai we' myi: qe: wa byumyu", mang: din" (m) lalam lakhug: akhyo: mathao: yang tu" ka" ru daja: ja: magari: jo, lo" za: lo, xo' myi: fin" khyo we' yham dang: ug' khug' vai" khyo gai: jo;. Yao: bam wa lo, xo' khyo mae re:, gao" ayo, mae re: daqi" dago" ra" agin akhin" gai: qo" ru ngaid:

(၂) သတို့သားနှင့် သတို့သမီး နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တို့၏ လွတ်လပ်သော သဘောဆန္ဒ အပြည့်အဝရှိမှသာလျှင် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း ပြုရမည်။

(၃) မိသားစုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ သဘာဝကျသော အခြေခံအဖွဲ့ ဖြစ်ပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၇

(၁) လူတိုင်းတွင် မိမိတစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသူများနှင့် စုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၂) မည်သူမျှ မိမိပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာကို မတရားသိမ်းယူခြင်း မခံထိုက်စေရ။

အပိုဒ် ၁၈

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ခွင့်၊ အမှားအမှန် ဝေဖန်ပိုင်းခြားခွင့်နှင့် ကိုးကွယ်ခွင့် ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများတွင် မိမိကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ သို့မဟုတ် သက်ဝင်ယုံကြည်ချက်ကို လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းလဲခွင့်အပြင်၊ တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အများနှင့် စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ မိမိကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ သို့တည်းမဟုတ် သက်ဝင်ယုံကြည်မှုကို အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်၌ဖြစ်စေ၊ သီးခြားဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာ သင်ပြခွင့်၊ ကျင့်သုံးခွင့်၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဆောက်တည်ခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

B) Pho'' sag' we' myhi'' sag' shid' tao: geim'' loe, beim: ra'' myid o: ngai: ru: yang gai: qo'' lo, xo' nae''

C) Ma''ho' wa byu mo, thau: nho: jo,qao: khyo'' qao: tae mo, thau:, byu mothau: we' yaugmang: din'' nho: gug: gam caung kin: khyo re gai: qo'' ru ngaid:

A bang: (17)

A) Yaug nge, wa yham sang dayaug we' za: tin'' ru mae , su gaje we' dang: qhaing''khyo'' qere: zai yo jo, nho'' jham re gai: sang: khyo jo;

B) Khag' ngaid qere: yham sang: jo, nho'' dai kham zai yo re madau ang: khyo'' qab: yu: pye' byid' ru magari: jo, nae''

A bang: (18)

Yaug nge, mae loe, beim: ra'' myid phaid' khyo , jo shaid' myid tau'' khyo we' lam khug khyo jo;. Ai: agin akhin'' jham mae yham sang: lalam lakhug akhyo (m) lam jam'' khae: yu: khyo jham re loe, loe, beim beim tha'' lhag' ru , ate: khyo'' ngaid qere:, myo: sho' we' mo, thau: we' qhain: mung: ngaid qere: yham sang: lam khug: goe; pa'' lalam lakhug khyo jham re mang: byu alhab' mae ngaid qere:, gatau sain sain ngaid qere: loe, beim taung'' gai: mho'' shid' khyo , cao'' pyang'' khyo we' zhaug' tang: khyo jham bobo: ru ngaid:.

အပိုဒ် ၁၉

လူတိုင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ ထင်မြင်ယူဆခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့် ရှိသည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများတွင် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို အနှောင့်အယှက်ကင်းစွာဖြင့် လွတ်လပ်စွာ စွဲကိုင်ခွင့်အပြင် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အတွေးအခေါ် အယူအဆများကို သတင်းမီဒီယာ တစ်ရပ်ရပ်မှတစ်ဆင့် နယ်နိမိတ် အပိုင်းအခြားမရှိ ရှာဖွေဆည်းပူးခွင့်၊ လက်ခံခွင့်နှင့် ဖြန့်ချိခွင့်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

အပိုဒ် ၂၀

- (၁) လူတိုင်းတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်တို့ကို လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးခွင့် ရှိသည်။
- (၂) အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်တွင် ပါဝင်စေရန် မည်သူ့ကိုမျှ အတင်းအကျပ် မပြုရ။

အပိုဒ် ၂၁

- (၁) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၌ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်။
- (၂) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဖြစ်ရန် တူညီသည့် အခွင့်အရေး ရှိသည်။
- (၃) အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် ပြည်သူပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒအပေါ် အခြေခံရမည်။ လူတိုင်းပါဝင်၍ တန်းတူညီမျှ ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိပြီး လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ လွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် ကျင်းပသော စစ်မှန်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အဆိုပါဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်ရမည်။

A bang: (19)

Yaug nge, mae loe, beim: ra" myid joe" khyo we' loe, beim taung" gai: qhu" khyo jo;. Ai: agin akhin" jham mae myid: joe" khyo jham re tam" kyo" lau: lhag' ru majo; lo: za: loe, beim taung" zag: ci: khyo mae" re: lau dao: jham we' myid: taung" zhao akhyo jham re lau dao: hau" phung: dalam: lam: mae" dakai" jo, qo tam" kyo" khyo majo, lo: gai: mho' qho: xeim zhao: khyo , khae: yu: khyo we' xo' lai gae: myho" akhyo jham re: bobo: ru ngaid:.

A bang: (20)

A) Yaug nge, mae yaug yo myain cae: za: zam" qham: khyo we' phung: mo, thau: phung" nae" tau loe, beim za: qo" zai: so: akhyo jo;.

B) Mo, thau: phung: dalam: lam: mae bobo: lo nae" tau: khag' re re: maqaid maqui" magai: kaid'

A bang: (21)

A) Yaug nge, mae yham sang: mang: din" mae" asu" ya mo, thau: mae dalhang: de ngaid ngaid:, loe, beim taung" khyin: to" gaung tha" qe mae" dakai" ngaid ngaid: bo: vao zai: so: nae" akhyo jo;

B) Yaug nge, mae yham sang: mang: din" mae" mang: mau" zai: yaug boe" nae" tau daqi" dago" ra" agin akhin" jo;

C) Asu" ya ug khang" ra" kheim: so' wa mang: byu alhab' nho: nhag' myid dao mae bao sho' ca" ru ngaid:. Yaug nge, bobo: mung: daqi" dago" ra" aung nhag' so: khye'ke' akhang" jo, mung: fo' ra" khyo" byid' aso: byid' akhyao khyo" qere: dau ang: ra" khyo" loe, beim: ra" aso: byid' akhyao khyo" qere: ayo, atu" aka" khyo" zai: so" ra" jo main" ra" khyin: gaug poe jham mae ai: nhag' myid re phoe' thug' qhu" ca".

အပိုဒ် ၂၂

လူတိုင်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအနေဖြင့် လူမှုဘဝ လုံခြုံရေး ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်ပြင်၊ မိမိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် အရင်းအမြစ်တို့အရ အမျိုးသား ကြိုးပမ်းမှုနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် မိမိ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး လွတ်လပ်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၃

(၁) လူတိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မိမိနှစ်သက်ရာ အလုပ်အကိုင်ကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတ၍ အဆင်ပြေမှုရှိသော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်းမှ အကာအကွယ် ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) လူတိုင်းတွင် တူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီသော လုပ်ခကြေးငွေကို ခွဲခြားမှု တစ်စုံတစ်ရာ မရှိစေဘဲ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၃) အလုပ်လုပ်သည့်လူတိုင်းတွင် မိမိနှင့် မိမိ၏မိသားစုအတွက် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ထိုက်တန်သော ဘဝရပ်တည်မှုကို အာမခံနိုင်မည့် တရားမျှတ၍ လျော်ကန် သင့်မြတ်သော အခကြေးငွေ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ လိုအပ်လျှင် အခြားလူမှုရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကိုလည်း ဖြည့်စွက်ရရှိ ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၄) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အလုပ်သမား သမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် ယင်းသမဂ္ဂများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်။

A bang: (22)

Yaug nge, mae byu phaung: nho: mo, vao dayaug khyo" byu na gug: gam: khyo re gai: qo" sang: khyo jo; tho" mago" yham sang: mang: din" nho: tau: zhaug' to" khyo we' aqao: apain khyo" byumyu" thaug' hao" khyo we' mang: din" khao: ngo" dang: qhain: zai: so: khyo khyo" mung: yham sang: nho: myo, nho nga: lao: we' bun re loe, beim taung" lhug ma qi" qhang khyo qhid' mae" majo, magari: ra" ca" qo: khyo gau mung myho" khyo" khyo , byumyu" khyo we' sam" ve, agin akhin" jham re gai: qo" kham zo" akhyo jo,

A bang: (23)

A) Yaug nge, mae mau" gai: zai: khyo , yham sang: o' ngai: mau" re loe, beim taung" khyin: yu khyo , dang main: mung: gai: ra" mau" zo" jao: ayaug: jham re gai: qo" khyo we' mau" maqo" boe" khyao mae" go kham" nae" akhyo qo" ru

B) Yaug nge, mae mau" zo" jho" dau: ru qhid' mae" akaung' phug' re: dau: khyo" gai: qo" khyo re kho' khau" khyo majo, lo: gai: qo" nae" tau

C) Mau" zai" ra" yaug khao: ngo" mae yham sang we' daga" yham byu ma" ho' alhab' qhid' mae" byu dayaug: nho: nga: lho" khyo we' main: qi" ra" byu na azhao" zhaug' tang khyo re dang main" ra" pa kham khyo" aphug' re gai: qo" khyo jo;. Ca" qo shi: lao" re: gatau: byumung go kham: jham mae" gai: qo" khyo jo;

D) Yaug nge, mae yham sang: nho: gau mung myho" khyo" khyo re go kham: nae" tau mau" zai: qe: phung: qo" gai: phung" akhang" we' ai: phung: jham mae bo vao: mau" zai: khyo jo;.

အပိုဒ် ၂၄

လူတိုင်းတွင် ကြောင်းကျိုးလျော်ညီစွာ ကန့်သတ်ထားသည့် အလုပ် ချိန်နှင့် လစာဖြင့် ခံစားခွင့်ရှိသော အခါအားလျော်စွာ သတ်မှတ် ထားသည့် အလုပ်အားလပ်ရက်များ အပါအဝင် အနားယူခွင့်နှင့် အားလပ်ခွင့်တို့ကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၅

(၁) လူတိုင်းတွင် အစားအစာ၊ အဝတ်အထည်၊ နေအိမ်၊ ကျန်းမာ ရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် လိုအပ်သည့် လူမှုအထောက်အပံ့များအပါ အဝင် မိမိနှင့် မိမိ၏ မိသားစု ကျန်းမာရေးနှင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ အေးချမ်းစွာ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် လုံလောက်သည့် လူနေမှု အဆင့်အတန်းကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးချို့တဲ့ခြင်း၊ မသန်စွမ်းဖြစ်ခြင်း၊ မုဆိုးမဖြစ်ခြင်း၊ အသက်အရွယ်အိုမင်းခြင်း သို့မဟုတ် မိမိမတတ်စွမ်းနိုင်သော အခြေအနေများကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း မပြုနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လျှင် ဘဝလုံခြုံမှု ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

(၂) မိခင်ဘဝနှင့် ကလေးသူငယ်ဘဝတို့တွင် အထူးစောင့်ရှောက်မှု နှင့် ကူညီမှုကို ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ တရားဝင်လက်ထပ်၍ဖြစ်စေ၊ တရားဝင် လက်မထပ်ဘဲဖြစ်စေ မွေးဖွားလာသော ကလေးအားလုံး သည် တူညီသော လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ခံစားခွင့် ရှိသည်။

A bang: (24)

Yaug nge, mae akhyao vao: ra" aso: zhaug' to"
 mau" zai: yo, we' lho" khye' aphug' gai: qo" ra" aso: zhaug'
 to" mau" thang yo, (gung" yo,) mae mau" thang nae" we'
 aphug' re gai: qo" khyojo;

A bang: (25)

A) Yaug nge, mae zo: shaug', mai bau:, yham , qao"
 zin" khyo caung nae" tau we' ca" qo: ra" abao" athaug' jham
 re yham sang we' ma" ho' qe wa qao" zin" taung" we' yaug
 yo mye cae: taung" lalaug: ra" byu na azhao" khyo" gai: qo"
 khyo jo;

B) Myhi" zang ayo, we' zoshao: qe: ayo, mae gakai: lai:
 ra" go kham: khyo we' bao" thaug' khyo jham gai: qo" ru jo;.
 Lo, xo' mae" qo" zo: dau ngaid ngaid: lo, maxo' mae" qo"
 zo: dau ngaid ngaid: khau myhung: zo: dau alhab' wa daqi"
 dago" ra" byuna ago akham" alhab' re gai: qo" ru jo;

အပိုဒ် ၂၆

(၁) လူတိုင်းတွင် ပညာသင်ယူခွင့် ရှိသည်။ ပညာသင်ကြားရေးသည် အနည်းဆုံး မူလတန်းနှင့် အခြေခံအဆင့်တို့တွင် အခမဲ့ ဖြစ်ရမည်။ မူလတန်းပညာသည် မသင်မနေရ ဖြစ်ရမည်။ စက်မှုလက်မှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာများကို လူအများ သင်ယူနိုင်စေရမည် ဖြစ်ပြီး အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို အရည်အချင်းပေါ် အခြေခံ၍ အားလုံး တန်းတူရည်တူ ရရှိစေရမည်။

(၂) ပညာရေးကို လူသားတို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး အပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးစေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ပိုမို လေးစားလာစေရန် ဦးတည်သင်ကြားစေရမည်။ ပညာရေးသည် နိုင်ငံအားလုံးအတွင်း၊ လူမျိုး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အုပ်စု များအတွင်း နားလည်မှု၊ သည်းခံမှုနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ မြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုအတွက် ကုလသမဂ္ဂ ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို တိုးမြှင့်စေရမည်။

(၃) မိမိတို့၏ ကလေး ပညာရေးကို ရွေးချယ်ရာ၌ မိဘတို့တွင် လက်ဦး အခွင့်အရေး ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၇

(၁) လူတိုင်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဘဝ၌ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ အနုပညာကို လွတ်လပ်စွာ ခံစားခွင့်နှင့် သိပ္ပံပညာတိုးတက်မှုနှင့် ၎င်း၏ အကျိုးရလဒ်များကို လွတ်လပ်စွာ မျှဝေခံစားခွင့် ရှိသည်။

A bang: (26)

A) Yaug nge mae juyi gai: mho" zhao khyo jo;. Juyi mho" zhao khyo mae nang" thao" qao: pain we' aqao: qe, azhao" mae wa aphug' mabyid: ca: nae". Qao: pain azhao" wa mazhao magai ngaid ca: nae". Jag mau" lo, mau" we' kao khau mau" juyi re re: byu myo: sho' gai: qo" mho" khae: yu ca: nae" ngaid mung: azhao" myao juyi re wa bun we' tin: mung: yaug nge daqi" dago" gai: qo" khyo jo;.

B) Juyi re byu: nho: bun lam: maug dai lhug qi" qhang nae" tau we' qao: tae loe, beim khyo jham re je: ba mung: phug' cao" nae" tau tau" da mung: mho" ca: nae". Juyi wa mang: din" alhab' bao:, byumyu" (m) lalam lakhug we' tin" ra" mo, thau: qe: khug mae ba: jho" gyo: nae" tau , zang: kham: ru we' jhid' kao: khyo jham re azhao" to' nae" tau ngaid mung: yaug yo khyo re zug: gam nae" tau mang: din" zhang: myo, Nyang phung: nho: zau: so: khyo re zhao" to' nae" tau ngaid:.

C) Yham sang: zo: dau qe: juyi zhao nae" tau myhi" pho" qe mae" qhid mung: myid tau" khyin byid: qhid nae" ru ngaid:

A bang: (27)

A) Yaug nge, mae byu: mo, thau: nho: sam" ve, su na mae loe, beim za: bobo zau: so: khyo , yin nhae" re loe, beim za: kham zo: khyo we' se" pha juyi qi" qhang khyo we' ai: nho: akyu" jeju jham re loe, beim za: gai: qo" kham zo: khyo jo;.

(၂) လူတိုင်းတွင် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်ဖန်တီးထုတ်လုပ်
သော သိပ္ပံပညာမှဖြစ်စေ၊ စာပေမှဖြစ်စေ၊ အနုပညာမှဖြစ်စေ ဖြစ်
ထွန်းလာသည့် ဂုဏ်နှင့် ရုပ်ဝတ္ထု အကျိုးကျေးဇူးများကို ကာကွယ်မှု
ရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၈

လူတိုင်းသည် ဤကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်
အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်
ဖော်နိုင်မည့် လူမှုရေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးစနစ် တစ်ရပ်
ကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၉

(၁) လူတိုင်းသည် မိမိ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးကို လူ့အသိုက်အဝန်း
အတွင်း၌သာ လွတ်လပ်ပြည့်ဝစွာ ဖွံ့ဖြိုးစေနိုင်သည်ဖြစ်၍ ယင်း
အသိုက်အဝန်းအပေါ် တာဝန်ရှိသည်။

(၂) မိမိ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးရာ
တွင် လူတိုင်းသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်
ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ လေးစားရန်အလိုငှာလည်းကောင်း၊
ဒီမိုကရေစီလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တရားမျှတသော လိုအပ်ချက်များ
ဖြစ်သည့် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းသာယာရေး
နှင့် အကျိုးစီးပွားဖြစ်ထွန်းရေးတို့ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အလိုငှာလည်း
ကောင်း ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များအတိုင်း
သာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

B) Yaug nge, mae yham sang: nho: bun: yang myid: tau" phaid' thug' kaid' ke' ra" se" pha juyi khyo" ngaid ngaid , mug sug' khyo" qere:, yin nhae" khyo" qere: boe" thug' lo: ra" myo, nho we' tin" ru we' zai yo khyo" akyu" jeju boe" thug' li" khyo jham re go kham: nae" we' gai qo" sang nae" akhang" jo;.

A bang: (28)

Yaug nge, wa ce: hau" nhao" khye' mae qhu" to" ra" agin akhin" jham we' loe, beim: khyo jham re lam: maug qo" zai: so: qo" cao" pyang" nae" ra" byu mung akhyo we' mang: din" khao: ngo" zam" khug khyo akhyo re gai: qo" kham zo" khyo jo;.

A bang: (29)

A) Yaug nge wa yham sang: nho: bun re byu: mo, thau: akhug mae za: lam: maug loe, beim taung" qo" lhug ma nao: ru ngaid mung: ai: mo, thau: dao mae qo vin jo;

B) Yham sang: nho: agin akhin" we' loe, beim: khyo jham re ci yhung" au: yaug nge, wa su geje: qe nho: agin akhin" we' loe, beim: khyo re aso: zhaug' ba: phug' de, nae" tau re:, dimogare:si: byu: mo, thau: mae dang main: ra" ca" qo: khyo ngaid: ra" ve, sam", byu myo: sho' ra" yaug yo myae cae: khyo we' akyu" bo: gau mung myho" khyo" khyo re bao" thaug' byid: nae" tau re: ubadi: khyo" aso: zhaug' to" tu" ka" khug khyo" za: zai: so: mung ve, nae" akhyo: jo;

(၃) အဆိုပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို မည်သည့် ကိစ္စတွင်မျှ ကုလသမဂ္ဂ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို ဆန့်ကျင်၍ ကျင့်သုံးခြင်း မပြုရ။

အပိုဒ် ၃၀

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက်ဖြစ်စေ၊ လူတစ်စုအတွက်ဖြစ်စေ၊ လူတစ်ဦး တစ်ယောက်အတွက်ဖြစ်စေ ဤကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေး များနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ပျက်စီးရာ ပျက်စီးကြောင်း ရည်ရွယ် လျက် တစ်စုံတစ်ခုသော ဆောင်ရွက်ချက်တွင် ပါဝင်ရန် သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်ရှိသည်ဟူ၍ ဤကြေညာစာတမ်းပါ စာသားတစ်ရပ်ရပ်ကို အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်း မရှိစေရ။

C) Ai: agin akhin" jham we' loe, beim: khyo jham re
 ce" mau" zo" mae ngaid qere: mang: din" zhain: mo, Nyang
 phung: nho: tau" da jham we' qao: tae khyo jham re tau:
 lhain: yang: ci yhung" khyo" magari: kaid'.

A bang: (30)

Mang: din" dalam: qhid' mae" qere:, byu mo, thau:
 dalam: qhid' mae" qere:, byu dayaug yang: qhid' mae" qere:
 ce: hau" nhao" khye' mae bo: agin akhin" we' loe, beim khyo
 jham re: byo, qeim nae" phyo' qheim" nae" tau" da dalam:
 lam: zai: so" mae bobo: nae" (m) yham sang yao: zai: so:
 nae" tau akhang" jo; ein: khyo" ce: hau" nhao" khye' mae
 bo: tung" ce' dao: kheim: dalam: lam: re lase" gaug: yu: khyo
 magari: kaid' nae".

